

Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí

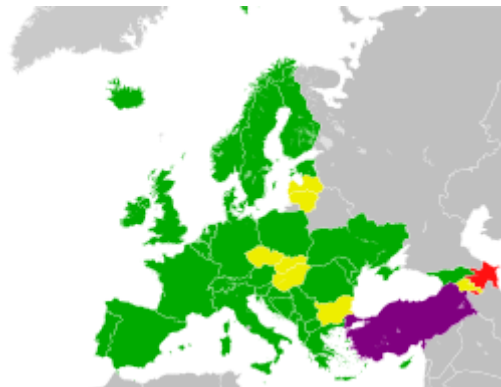
W cs.wikipedia.org/wiki/Úmluva_Rady_Evropy_o_prevenci_a_potírání_násilí_vůči_ženám_a_domácího_násilí

Úmluva Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí (známá též jako **Istanbulská úmluva**) je mezinárodní smlouva Rady Evropy zaměřená na potírání a prevenci násilí na ženách a domácího násilí. Úmluva se zaměřuje na prevenci, ochranu obětí a stíhání pachatelů genderově podmíněného násilí, tj. násilí páchaného na člověku pro jeho gender. Úmluva také nově definuje některé trestné činy a požaduje po státech, aby je zavedly do svého trestního řádu.^[1]

Leč úmluva mluví přímo o ženách, jakožto primárních obětech domácího násilí (podle odhadů se ve více než 90 procentech případů stávají jeho oběťmi ženy - vychází se jen z nahlášených případů),^[2] hned v čl. 2 vybízí smluvní strany k aplikaci stanovených zásad na všechny oběti domácího násilí, tedy i na muže, děti nebo seniory. Úmluva také zavádí možnost působení neziskových organizací ve vymáhání.

Dne 14. března 2012 jako první ratifikovalo úmluvu Turecko, ke kterému se k březnu 2022 připojilo dalších 35 států. V platnost vstoupila 1. srpna 2014.^[3] Turecko 20. března 2021 od úmluvy odstoupilo.^[4] Česká republika dosud (leden 2023) Istanbulskou úmluvu neratifikovala.

Počátkem devadesátých let se Rada Evropy začala zasazovat o ochranu žen před genderově motivovaným násilím. Její Výbor ministrů vydal několik doporučení,^[5] což dalo vzniknout v období

Podepsáno a ratifikováno
Podepsáni, není v platnosti
Nepodepsáno (členové Rady Evropy)
Zakládající strana
Nepodepsáno (mimo Radu Evropy)

2006–2008 celoevropské kampani za boj proti násilí na ženách včetně domácího násilí. Zásadně odmítavý postoj k tomuto druhu násilí vyjádřil i Evropský parlament přijetím řady rezolucí a doporučení vyzývající ke schválení právně závazných norem v oblasti prevence, ochrany a stíhání nejzávažnějších a nejrozšířenějších forem genderově podmíněného násilí.

Národní zprávy, studie a průzkumy následně poukázaly na závažnost tohoto problému v Evropě. Kampaň v první řadě odhalila značně rozdílné reakce jednotlivých států na násilí na ženách a domácí násilí. Objevila se evidentní potřeba harmonizace právních norem s cílem zajistit, aby oběti mohly požívat stejné úrovně ochrany napříč celou Evropou. Politická vůle jednat vzrostla. Ministři členských států Rady Evropy začali diskutovat o nutnosti posílení ochrany obětí domácího násilí, zejména pak násilí partnerského.^[6]

Vědoma si své role, rozhodla se tedy Rada Evropy vytvořit jednotné standardy pro prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí. V prosinci roku 2008 Výbor ministrů zřídil expertní skupinu pověřenou přípravou návrhu úmluvy v této oblasti. Zhruba během dvou let skupina, pojmenovaná CAHVIO (*Výbor pro prevenci a boj s násilím na ženách a domácím násilím*), vypracovala návrh textu. Návrh byl dokončen v prosinci roku 2010.^[6]

Úmluva byla přijata Výborem ministrů Rady Evropy dne 7. dubna 2011 a k podpisům byla otevřena 11. května 2011 u příležitosti 121. zasedání Výboru ministrů v Istanbulu.^[6] V platnost úmluva vstoupila po ratifikaci prvními deseti státy, dne 1. srpna 2014. Za Evropskou unii ji 13. června 2017 podepsala eurokomisařka Věra Jourová.^[7] Do 30. března 2022 ji ratifikovalo 36 států (Albánie, Andorra, Rakousko, Belgie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Kypr, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Gruzie, Německo, Itálie, Řecko, Island, Irsko, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Malta, Monako, Černá Hora, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Moldavsko,

Rumunsko, San Marino, Srbsko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Severní Makedonie, Turecko) a dalších 9 států, včetně Česka, ji podepsalo.

Podpis úmluvy dosud odmítá Ázerbájdžán.^[3] Ze států, co úmluvu původně podepsaly, byla posléze ratifikace smlouvy odmítnuta Bulharskem (na základě rozhodnutí bulharského ústavního soudu, podle kterého je neslučitelná s bulharskou ústavou),^{[8][9]} Slovenskem (na základě opakovaného odmítnutí ratifikace smlouvy ve slovenském parlamentu),^{[10][11]} a Maďarskem (na základě odmítnutí ratifikace maďarským parlamentem).^[12] Turecko se od úmluvy na základě prezidentského dekretu stáhlo a od 1. 7. 2021 zde úmluva pozbyla platnosti.^[13]

Za přijetí smlouvy se dlouhodobě zasazovala Liga lidských práv a Česká ženská lobby společně s členskými organizacemi (proFem, Český svaz žen, Rosa). Přijetí úmluvy rovněž dlouhodobě podporoval bývalý ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Jiří Dienstbier, který v lednu 2016 přijal za vládu petici organizace Amnesty International za její přijetí. Česká republika nakonec podepsala smlouvu (jako jedna z posledních zemí EU) dne 12. května 2016. Podpis připojil její velvyslanec při Radě Evropy Emil Ruffer. Samotná ratifikace smlouvy měla dle plánů proběhnout do poloviny roku 2018.^[14] Avšak první ani druhá vláda Andreje Babiše její ratifikaci neprojednala. Také vláda Petra Fialy jednání o ratifikaci úmluvy odložila, dle ministra spravedlnosti Pavla Blažka do konce ledna 2023.^[15]

Prevence

Kromě samotné ochrany a trestání domácího a jiného násilí si úmluva klade za cíl prevenci proti těmto činům. Tu spatřuje hlavně v boji s genderovými stereotypy, které ženy společensky profilují jako slabší a submisivní vůči mužům,^[16] a stereotypními genderovými

rolemi, například vyšší akceptací násilí u mužů než u žen, což se ve výsledku může promítat právě v domácím násilí (pocit ztráty „mužskosti“).^{[17][18]} Dosáhnout toho chce pomocí:

- školení odborníků pracujících s oběťmi,
- pravidelných osvětových kampaní,
- zahrnutí téma genderové problematiky do školních osnov,
- zajištění terapeutických programů pro pachatele domácího a sexuálně orientovaného násilí,
- těsné spolupráce s nevládními organizacemi.^[6]

Ilustrace z knihy *Aline a Valcour* od Markýze de Sade (1795)

Ochrana

V případě selhání preventivních opatření je nezbytné podniknout veškerá opatření k ochraně obětí před násilím ze strany pachatele. Toho se dosáhne zejména:

- zavedením legální možnosti dočasného vykázaní pachatele domácího násilí ze společného obydlí,
- zavedením nepřetržitých tísňových linek,
- dostatečným počtem prozatímních azylových domů a jejich kapacitní dostupností,
- poskytováním potřebných srozumitelných informací pro traumatizované oběti,
- zřízením specializovaných center pro oběti sexuálního násilí,

- dostatečným informováním obětí o jejich právech a dostupné pomoci.^[6]

Stíhání

Strany jsou povinny definovat nové trestné činy, jestliže je dosud trestní řád neobsahuje (např. fyzické týrání, psychické týrání, nebezpečné pronásledování, sexuální násilí a znásilnění, sexuální obtěžování, vynucený sňatek, mrzačení ženského genitálu, vynucený potrat a nucená sterilizace). Mimo to mají státy povinnost zajistit, aby kulturní zvyklosti a obyčeje nesloužily jako záminka k ospravedlňování výše uvedeného chování (včetně takzvaných zločinů ze cti). Dále mají povinnost zajistit řádné vyšetření všech projevů násilí vůči ženám a domácího násilí.^[6]

Integrovaná politika

Je založena na myšlence, že žádná organizace, úřad či jednotlivec nemůžou zvítězit v boji proti násilí páchaném na ženách osamoceně. Smlouva motivuje ke koordinovanému a promyšlenému úsilí všech orgánů státní správy i nevládních organizací. Je třeba vyslat společnosti jasný signál jako celku, aby každý člověk pochopil, že násilí není adekvátním řešením žádného problému. Každý musí pochopit, že násilí proti ženám a domácí násilí nebude nikdy tolerováno.^[6]

Monitorovací mechanismus

Úmluva má vytvořený vlastní monitorovací mechanismus, jehož úkolem je podpora zavádění smlouvy do praxe. Je postaven na dvou pilířích. Na jedné straně stojí patnáctičlenná skupina expertů proti násilí vůči ženám a domácímu násilí (GREVIO), zastupujících obě pohlaví a různé regiony. Aktuální poměr zastoupení obou pohlaví je 12:3.^[19] Členové GREVIO a jejich případný odborný doprovod je vybaven výjimkami z omezení svobody pohybu, celních a devizových kontrol i doživotní imunitou v souvislosti s výkonem jejich funkce, která může být omezena Generálním tajemníkem rady Evropy.^[20]

Na straně druhé je Výbor smluvních států (*The Committee of the Parties*), který je sestaven z politických zástupců jednotlivých smluvních stran.^[6]

Společenská diskuse

Podpora ženských a lidskoprávních organizací

Lidskoprávní a ženské organizace, v čele s Českou ženskou lobby, ratifikaci Istanbulské úmluvy dlouhodobě podporuje. Podle její ředitelky Hany Stelzerové „úmluva popisuje nástroje pomoci, které vychází z dobré praxe odborníků a odbornic na tuto problematiku, a díky komplexnímu přístupu žádná oběť nezůstane bez pomoci“, přičemž zdůrazňuje samotný preventivní rozměr úmluvy jako zcela zásadní.^[21]

Dle socioložky Kateřiny Šaldové, vedoucí advokačního oddělení neziskové organizace Amnesty International ČR, z výzkumu veřejného mínění zadaného Amnesty International a Českou ženskou lobby a zpracovaného agenturou Focus vyplývá, že „(...) přes 70 % dotázaných si myslí, že současná situace v oblasti násilí na ženách v Česku je problém. Ještě silněji vnímají lidé potřebu zesílení prevence – po větším zaměření ČR na prevenci násilí na ženách volá 84 % všech dotázaných. Je tedy více než jasné, že lepší právní rámec si přeje i většina Čechů a Češek.“^[21] Z výzkumu současně vyplynulo, že jedna třetina respondentů a až polovina dotázaných mužů se domnívá, že si žena v některých případech může za znásilnění sama (pokud je například opilá, prochází sama opuštěným místem nebo se „vyzývavě obléká“).^[22]

Statistiky počtu znásilnění se různí. Odhaduje se, že každoročně je v Česku znásilněno zhruba 7–20 tisíc lidí (v 90 % ženy), přičemž nahlášen je kvůli možným obavám a předsudkům jen zlomek, pouze 2 % pachatelů těchto činů pak soudy reálně potrestají.^[23] Až 90 % znásilnění se odehraje mezi lidmi, kteří se znají. V polovině případů je pachatelem manžel nebo partner.^{[24][25]} Znásilnění zažije v

průběhu svého života každá desátá česká žena,^[24] sexuální nebo fyzické násilí všeobecně pak dle Agentury EU pro základní práva dokonce každá třetí.^[26] Co do počtu domácího násilí, to dle *Akčního plánu prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019 až 2022*, který v květnu 2019 schválila česká vláda, zažívá v průběhu svého života na základě mezinárodních a českých studií přibližně každá třetí žena.^[27]

Odmítavé reakce některých politiků

Z českých politiků vyjádřili nesouhlasný postoj s úmluvou například tehdejší ministři z KDU-ČSL Pavel Bělobrádek a Marian Jurečka. Podle nich zákon „pro naši republiku nepřináší nic nového mimo zavedení prvků tzv. genderové ideologie do školní výchovy“. Podobné snahy vnímají spíše jako „útok na tradiční podobu rodiny, definování třetího pohlaví a projev sociálního inženýrství“. Podle Pavla Bělobrádka již zákony proti domácímu násilí máme, jen nejsou dostatečně využívány.^[28]

Proti tomu se ohradila Česká ženská lobby, která ve svém prohlášení připomněla, že „gender je jeden ze základních sociologických pojmů, jehož používání má ve společenských vědách dlouholetou tradici a nejedná se tudíž o nic nového“ a současně poukázala na to, že „v současných diskuzích se často zaměňuje pojem gender za pojem pohlaví, což jsou ale termíny, mezi kterými je třeba rozlišovat“. V reakci na dostatečnou právní úpravu ČŽL oponovala, že „v úmluvě nejde jen o trestněprávní rovinu a stíhání pachatelů, ale o komplexní řešení v otázkách násilí, přičemž v řadě zmíněných oblastí Česká republika stále zaostává (například chybí specializované azylové domy pro oběti násilí, oběti násilí se často setkávají s bagatelizací a zpochybňováním jejich zkušenosti, viz průzkum agentury Focus, a podobně).“^[18]

Vůči Bělobrádkovým výrokům se ohradila i ministerně práce a sociálních věcí Michaela Marksová, která připomněla, že text úmluvy třetí pohlaví vůbec nezmiňuje.^[29]

Z politiků za KDU-ČSL kritizoval Istanbulskou smlouvu i europoslanec Tomáš Zdechovský. Zpočátku se dle svých slov stavěl pro, nicméně názor změnil po slyšeních v Evropském parlamentu, na kterých bylo zdůrazňováno, že dokument cílí na ženské oběti a dostatečně nezohledňuje, že oběťmi mohou být i muži.^[30] Vyjadřuje také obavy z toho, že Istanbulská úmluva bude v konečném důsledku při rozvodovém řízení zvýhodňovat ženy.^[31]

Církevní kruhy

Kritika Istanbulské úmluvy zaznívá zejména ze strany římskokatolické církve a sociálně konzervativních kruhů,^[32] proti jejímu přijetí se oficiálně postavila celá Česká biskupská konference, Řeckokatolická církev, Jednota bratrská, Církev adventistů sedmého dne, Evangelická církev metodistická, Slezská církev evangelická augsburského vyznání a Církev bratrská.^{[33][34]} Mediální pozornost vyvolalo kázání Mons. Petra Piňhy v katedrále sv. Víta u příležitosti svátku svatého Václava, který úmluvu ostře kritizoval. Proti tomu Česká ženská lobby podala trestní oznámení pro úmyslné šíření poplašné zprávy,^[35] naproti tomu Piňhu jménem celé České biskupské konference podpořil kardinál Duka.

Naopak Synodní rada Českobratrské církve evangelické je pro ratifikaci úmluvy.^[36]

Dne 13. května 2018 čeští katoličtí biskupové vydali pastýřský list, ve kterém kritizují „rozměňování přirozené identity pohlaví“.^[37]

Proti přijetí Istanbulské úmluvy se postavila politička a předsedkyně Unie rodinných advokátů Daniela Kovářová. Ta jako „riziko pro advokacii“ označila článek 28, podle něhož „strany učiní nezbytná opatření, aby pravidla důvěrnosti vyplývající ze zákonů dané země nebránila pracovníkům určitých profesí (...) ohlásit kompetentním organizacím či úřadům, že mají důvodné podezření, že došlo ke spáchání závažného násilného činu, spadajícího do působnosti této

úmluvy, a lze do budoucna očekávat, že budou spáchány další závažné násilné činy.“ Podle Kovářové proto hrozí prolomení advokátní mlčenlivosti.^[38]

Na druhé straně Daniel Bartoň, advokát a přednášející na Evangelické teologické fakultě UK, ve své analýze shrnuje: „(...) Istanbulská úmluva je relativně standardní mezinárodní lidskoprávní úmluvou. Její obsah při zohlednění běžných pravidel právní interpretace nijak zásadně nevybočuje ze současného mezinárodního lidskoprávního diskurzu.“ K problematice prolomení advokátní mlčenlivosti uvádí: „(...) článek 28 Istanbulské úmluvy není o ‚ohlašovací povinnosti odborníků‘, jak by se mohlo jevit z nevhodného českého překladu, ale o takovém nastavení vnitrostátních pravidel, které by umožňovalo některým profesionálům (neadvokátům) překazit páčání závažných násilných činů, které jsou předmětem úmluvy. Toto ustanovení míří na země, které mají takové nastavení profesní mlčenlivosti, které překažení spáchání takových činů neumožňuje. To však není případ České republiky.“^[39]

Oponenti^[kdo?] úmluvy byli ze strany jejích zastánců opakovaně obviněni z dezinterpretace obsahu úmluvy s cílem zmanipulovat veřejné mínění proti jejímu přijetí. Rada Evropy ve své tiskové zprávě z listopadu 2018 uvedla, že „navzdory jejím jasně definovaným cílům, se Istanbulská úmluva potýká s mnohými falešnými informacemi, které o ní šíří některé náboženské a ultrakonzervativní skupiny“. Prohlášení uvádí, že úmluva se nikomu nesnaží vnucovat konkrétní styl života, pouze se v rámci prevence snaží předcházet násilí na ženách a domácímu násilí. Istanbulská úmluva se dle prohlášení Rady Evropy „nesnaží stírat tělesné rozdíly mezi muži a ženami a nikde v textu se ani nezmiňuje o tom, že muži a ženy jsou nebo by měli být stejní“. Stejně tak se úmluva „nesnaží regulovat a určovat něčí rodinný život, neboť jednak neobsahuje definici toho, co je rodina nebo jak by měla vypadat.“^[40]

Poslední prohlášení se nepřímo týkalo rozhodnutí bulharského ústavního soudu, který v červenci 2018 uvedl, že je Istanbulská úmluva neslučitelná s bulharskou ústavou, protože by mimo jiné znamenala formální uznání stejnopohlavních manželství.^{[9][8]}

Někteří pozorovatelé ovšem namítli, že rozhodnutí bulharského ÚS může pramenit z chybného bulharského překladu úmluvy, který nerozlišuje mezi termíny „sex“ (odkazujícím na biologické pohlaví) a „gender“ (který úmluva definuje jako „sociálně ustanovené role, chování, jednání a vlastnosti, které příslušná společnost pokládá za odpovídající pro ženy a muže“).^{[41][42]}

V září 2018 vydal Úřad vlády ČR informativní brožuru o Istanbulské úmluvě, na které mimo jiné spolupracovali odborníci a odbornice z Výboru pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách a Odboru rovnosti žen a mužů, která má být reakcí na nejčastější dezinformace a mýty týkající se úmluvy.^[42]

Odkazy

Reference

1. ↑ *Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vymýcení domácího násilí páchaného na ženách (stanovisko z vlastní iniciativy) 2012/C 351/05. Úřední věstník Evropské unie [online]. 15.11.2012 [cit. 2017-03-24]. Dostupné online.*
2. ↑ ČTK. *Obětí domácího násilí jsou nejčastěji ženy od 30 do 44 let. Novinky.cz [online]. 2006-03-16. Dostupné online.*
3. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b *Chart of signatures and ratifications of Treaty 210. www.coe.int [online]. Council of Europe, 2022-03-30 [cit. 2022-03-30]. Dostupné online. (anglicky)*
4. ↑ *iDNES. Turecko je bez Istanbulské úmluvy. Ženy proti násilí i tak chráníme, tvrdí. iDNES.cz [online]. [cit. 2021-03-20]. Dostupné online.*
5. ↑ *Rec(2002)5 on the protection of women against violence*

6. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h *Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí: Informační materiál Rady Evropy [online]. [cit. 2017-02-06]. Dostupné online.*
7. ↑ *EU signs the Istanbul Convention. European Institute for Gender Equality [online]. 2017-06-16. Dostupné online. (anglicky)*
8. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b *Аме цялете ркишник но Еенституциенния съд зо Истонбулсаото аенвкнция (Plné znění rozhodnutí ústavního soudu ve věci Istanbulské úmluvy). 24 Часа [online]. 2018-07-27. Dostupné online. (bulharsky)*
9. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b *Вредна за българското общество ли е Истанбулската конвенция? (Je Istanbulská úmluva škodlivá pro bulharskou společnost?). Bulharský rozhlas [online]. 2018-01-01. Dostupné online. (bulharsky)*
10. ↑ *SOUKENÍKOVÁ, Eva. Kulturní válka na Slovensku. Z Istanbulské úmluvy je předvolební téma. Seznam Zprávy [online]. Seznam.cz, 2020-02-17. Dostupné online.*
11. ↑ *Slovenští poslanci schválili 13. důchod a odmítli Istanbulskou úmluvu. Novinky.cz [online]. BORGIS, 2020-02-25. Dostupné online.*
12. ↑ <https://echo24.cz/a/Stk4e/mame-pravo-branit-nasi-zemi-madarsky-parlament-odmitl-istanbulskou-umluvu>
13. ↑ *Turecko oficiálně odstoupilo od istanbulské úmluvy o boji proti násilí na ženách. ‚Zklamání,‘ zní z USA. iROZHLAS [online]. Český rozhlas, 2021-07-01 [cit. 2022-03-29]. Dostupné online.*
14. ↑ *Česká republika podepsala Istanbulskou úmluvu proti násilí na ženách | Vláda ČR. www.vlada.cz [online]. [cit. 2017-03-30]. Dostupné online.*
15. ↑ *Česko neratifikuje Istanbulskou úmluvu. Blažek žádá odklad projednání o rok kvůli politické debatě. iROZHLAS [online]. Český rozhlas, 2022-01-31 [cit. 2022-03-29]. Dostupné online.*

16. ↑. *GAMBLE, Sarah. The Routledge Companion to Feminism and Postfeminism. 2. vyd. Londýn, New York: Routledge, 2006. ISBN 9780415243100. Kapitola Introduction. (anglicky)*
17. ↑. *SEELAU, Sheila M.; SEELAU, Eric P. Gender-Role Stereotypes and Perceptions of Heterosexual, Gay and Lesbian Domestic Violence. 4. vyd. Svazek 363. USA: Journal of Family Violence, 2005. Dostupné online. DOI 10.1007/s10896-005-7798-4. (anglicky)*
18. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b *Co přinese Istanbulská úmluva a k čemu je pojem gender?. Česká ženská lobby [online]. 2018-11-21. Dostupné online.*
19. ↑. *GREVIO Members. Istanbul Convention Action against violence against women and domestic violence [online]. [cit. 2018-10-23]. Dostupné online. (anglicky)*
20. ↑. *Dodatek – Privilegia a imunity (článek 66) <https://rm.coe.int/1680462471>*
21. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b *TZ: Proč potřebuje Česká republika Istanbulskou úmluvu? | czlobby.cz. czlobby.cz [online]. [cit. 2018-11-06]. Dostupné online.*
22. ↑. *GERŽOVÁ, Martina. Násilí na ženách. Focus [online]. 2015-09-23. Dostupné online.*
23. ↑. *ČTK. Češi mají zkreslenou představu o znásilněních. Ženy si za ně mohou často samy, myslí si. Aktuálně.cz [online]. 2015-09-23. Dostupné online.*
24. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b *VLASÁKOVÁ, Klára. Násilí na ženách nejsou jen čísla. Plus [online]. Český rozhlas, 2019-09-10. Dostupné online.*
25. ↑. *Nosí minisukně? O znásilnění si koledovala, myslí si třetina Čechů. Amnesty International CZ [online]. 2015-09-23. Dostupné online.*
26. ↑. *Násilí na ženách: průzkum napříč EU [online]. Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA), 2014. Dostupné online.*

27. ↑ *Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019–2022 [online]. Úřad vlády ČR, duben 2019. Dostupné online.*
28. ↑ *KOPECKÝ, Josef. Marksová vynadala lidovcům. iDNES.cz [online]. 2016-02-08 [cit. 2017-03-07]. Dostupné online.*
29. ↑ *NEJEDLOVÁ, Johanna. KDU-ČSL proti neexistující ideologii. A2larm [online]. 2016-02-16. Dostupné online.*
30. ↑ *Istanbulská úmluva upřednostňuje ženy – většina mužů nikdy nepřizná, že jsou oběťmi, tvrdí Zdechovský (KDU-ČSL). Právnička nesouhlasí. Plus [online]. 2018-11-01 [cit. 2021-01-23]. Dostupné online.*
31. ↑ *Archivovaná kopie. www.vlasteneckenoviny.cz [online]. [cit. 2018-10-06]. Dostupné v archivu pořízeném z originálu dne 2018-10-06.*
32. ↑ *<https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/180513istanbulska-umluva-neni-posilou-pratelstvi-muze-a-zeny-pisou-biskupove>*
33. ↑ *„Rodiny budou rozehnány, vezmou vám děti.“ Za svatováclavské kázání čelí kněz trestnímu oznámení. iROZHLAS [online]. Český rozhlas [cit. 2018-10-12]. Dostupné online.*
34. ↑ *Archivovaná kopie. www.e-cirkev.cz [online]. [cit. 2018-10-30]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2018-10-30.*
35. ↑ *Společný list biskupů českých a moravských diecézí ke schvalování tzv. Istanbulské úmluvy. FATYM [online]. 2018-05-13 [cit. 2018-05-17]. Dostupné online.*
36. ↑ *KOVÁŘOVÁ, Daniela. Seminář o Istanbulské úmluvě. Bulletin advokacie [online]. 2018-10-22. Dostupné online.*
37. ↑ *Jak (ne)uvažovat o násilí a Istanbulské úmluvě. Jurisprudence [online]. [cit. 2019-07-03]. Dostupné online.*
38. ↑ *Ending misconceptions about the Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence [online]. Rada Evropy, 2018-11-22. Dostupné online. (anglicky)*

39. ↑ *KRASIMIROV, Angel. Bulgaria rejects treaty to combat violence against women. Reuters [online]. 2018-02-15. Dostupné online. (anglicky)*
40. ↑ *Skočit nahoru k: ^a ^b Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí: mýty a fakta [online]. Úřad vlády České republiky, září 2018. Dostupné online.*
- *Obrázky, zvuky či videa k tématu Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí na Wikimedia Commons*
 - *Oficiální stránky úmluvy*
 - *Text úmluvy česky*
 - *The influence of the possible ratification of the Istanbul Convention on divorce disputes in the Czech Republic considering different theories of the incidence of violence*